

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 1794/1-XVI/1
26.12.2013. године

На основу члана 231. став 1. алинеја 17. и члана 278. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој IX редовној седници, одржаној дана 26.12.2013. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије са оценом докторске дисертације: САД И РАСПАД ЈУГОСЛАВИЈЕ. АМЕРИЧКА ДИПЛОМАТИЈА И БАЛКАНСКИ КОНФЛИКТ 1989-1995, кандидата Ане Петковић и одобрава усмена одбрана.

Универзитет је дао сагласност на предлог теме 01.03.2011. године.

Кандидат Ана Петковић објавила је рад: The Opposition of the USA Administration to the International Recognition of Slovenia and Croatia, Београдски историјски гласник 4, 165 - 183.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Комисији
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Василије Гвозденовић

Факултет Филозофски
04/1-2 бр.6/2423
(број захтева)
27.12.2013.
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
Веће научних области
друштвено-хуманистичких наука
(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Ане (Драган) Петковић

(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ

Ана (Драган) Петковић

(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под
насловом:

САД и распад Југославије. Америчка дипломатија и балкански конфликт 1989-1995

Универзитет је дана 1.03.2011. својим актом под бр 020-/3976/47 дао сагласност на
предлог теме докторске дисертације која је гласила:

САД и распад Југославије. Америчка дипломатија и балкански конфликт 1989-1995

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Ане (Драган) Петковић

(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 26.09.2013. одлуком факултета под бр 1217/1-XV/5 у саставу:

Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1. др Никола Самарџић	редовни проф.	историја	Филозофски ф.
2. др Дубравка Стојановић	ванредни проф.	исто	Филозофски ф.
3. др Слободан Марковић	ванредни проф.	исто	Фак. политичких наука

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 26.12.2013.

Прилог:

1. Извештај комисије са предлогом
2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја
3. Примедбе дате у току стављања

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Милош Арсенијевић

Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu

Izveštaj o završenoj doktorskoj disertaciji:

SAD i raspad Jugoslavije. Američka diplomatija i balkanski konflikt 1989-1995. Ane D. Petković

Nastavno-naučno veće Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu nasje na sednici 26. septembra 2013. izabralo u komisiju za ocenu i odbranu doktorske disertacije *SAD i raspad Jugoslavije. Američka diplomatija i balkanski konflikt 1989-1995.* Ane D. Petković.

O disertaciji podnosimo sledeći izveštaj.

1.

Ana Petković rođena je 1974. u Paraćinu. Diplomirala je 1997. Na Filozofskom fakultetu u Beogradu, na odeljenju za klasične nauke, s prosečnom ocenom 9,54. Na Filozofskom fakultetu u Beogradu završila je 2011. trogodišnje doktorske studije s prosečnom ocenom 10. Radi u Miistarstvu spoljnih poslova Republike Srbije od juna 1998. U januaru 2000. radila je u poslanstvu u Rimu. Završila je Diplomatsku akademiju MSP. Od juna 2013. radi u ambasadi Republike Srbije u Skoplju u zvanju ministra savetnika (zamenica ambasadora). Govori engleski i italijanski jezik.

Doktorska disertacija Ane D. Petković *SAD i raspad Jugoslavije. Američka diplomatija i balkanski konflikt 1989-1995.* sadrži 203 stranice i sve propisane elemente: rezime na srpskom i engleskom, izjave o autorstvu, o istovetnosti štampane i elektronske verzije rada, i o korišćenju kojom je autorka ovlastila Univerzitetsku biblioteku Svetozar marković da u Digitalni repozitorijum unese njenu doktorku disertaciju. Osnovni tekst je na str. 1-187, spisak izvora i literature na str. 188-198.

2.

Predmet doktorske disertacije Ane D. Petković *SAD i raspad Jugoslavije. Američka diplomatija i balkanski konflikt 1989-1995.* je spoljna politika SAD s njenim diplomatskim mehanizmima, obaveštajnim postupcima, zvaničnim odlukama, lobiranjem i uticajima javnog mnjenja. Tema se odnosi na administracije predsednika Džordža Buša i Bila Klintonu u njegovom prvom mandatu. Postepena internacionalizacija jugoslovenske dezintegracije doprinela je da njeni akteri postanu

i SAD, Evropska zajednica (od 1992. Evropska unija) i SSSR (od 1991. Savez nezavisnih država). Istraživačka pitanja odnose se , konkretno, na prvi period dezintegracije, od pojave prvih većih problema u odnosima Beograda i Vašingtona, do pariskog mira, zaključenog na osnovama Dejtonskog sporazuma 1995, kojim je okončan rat u Bosni i Hercegovini, nakon sukoba u Sloveniji i Hrvatskoj. Opšti istorijski okvir ovog istraživanja je uloga SAD u međunarodnim odnosima na početku globalne ere, naročito u svetlosti procesa na čijim se marginama odvijao i raspad Jugoslavije: pad komunizma u istočnoj Evropi 1989, ujedinjenje Nemačke 1990, raspad SSSR-a i Zalivski rat 1991, formiranje EU 1992. Autorka je smatrala da je potrebno ispitati svu složenost procesa kreiranja američke spoljne politike: uticaji, interesi, tumačenja, etape, kontinuitet i povremeni obrti. Odnos ostalih važnih međunarodnih činilaca odlučila je da posmatra pre svega u njihovom odnosu prema američkoj politici.

3.

Naučna istraživanja jugoslovenske dezintegracije pokrenuta su pod utiskom nasilja, zločina i strahovitih posledica, dok je Jugoslavija sama po sebi bila zanimljiva pojava kao složena državna i društvena struktura koja je okupljala sve južnoslovenske nacije (izuzev Bugara) i šarolike etničke manjine i religiozne grupe. Značaj Jugoslavije podvlačila je njena sličnost sa američkom multikulturnom federacijom, i sa Evropskom unijom koja se krajem osamdesetih bližila ostvarenju političkog ujedinjenja. Istovremeno je Jugoslavija smeštena u kontekst sovjetske paradigme: njen istorijski neuspeh pripisivao se, slično SSSR-u, odsustvu unutrašnjeg koncenzusa i političko-vojnoj dominaciji najveće nacionalne grupe nad svima ostalim. Uvide u sve važne pojedinosti jugoslovenske dezintegracije omogućio je, pri tom, intenzivan razvoj globalnih medija, uključujući internet koji je ušao u komercijalnu upotrebu u toku rata u BiH, 1993, dok je digitalizacija, zasnovana na dinamičnoj tehnološkoj transformaciji i medija, i arhiviranja podataka, i istraživačkog postupka doprinela da se izvori arhiviraju, obrađuju i tumače u kontekstu koji je prevazilazio ustaljene akademske i institucionalne okvire. Jugoslovenska kriza postala je jedna od prvih tema „istorije sadašnjice“ (history of the present), a tu sadašnjicu je dominantno oblikovala globalna uloga SAD u devedesetim XX veka. Demokratizacija je doprinela pritisku na administracije da u većoj meri otkrivaju zvanične podatke. Sačuvana su i neposredna svedočanstva neposrednih aktera. Međunarodna i nacionalna tužilaštva i sudovi istražili su i arhivirali zvanične dokumente, snimke, izjave i medijske izveštaje.

Uloga SAD u jugoslovenskom konfliktu spada i u istraživanje poslednjeg poglavlja Hladnog rata. Hladnoratovska paradigma zasnivala se na već prastaraj načelnoj podeli Jugoslavije na zapadnu i istok, a ne na interesnu zonu uticaja, o čemu se razgovaralo na konferenciji u Jalti 1945, a potvrdila se razlikama u spoljnopolitičkim opredeljenjima pojedinih članica jugoslovenske federacije. Autorka je

pravom pretpostavila da bi rekonstrukcija celine odnosa SAD i Jugoslavije u procesu dezintegracije mogla ponuditi suštinska objašnjenja ne samo jugoslovenske krize i postupnog nestanka jugoslovenske zajednice, nego i uloge SAD u globalnim odnosima. Jugoslovenska kriza vremenom je postala važan izazov za spoljnu politiku SAD, koji je eskalirao NATO intervencijom u Srbiji i Crnoj Gori 1999. Jedna od ideja autorke ove disertacije bila je i da njen rad postane prilog daljem istraživanju novijih odnosa Jugoslavije i država nastalih u procesu dezintegracije sa SAD, i njihovom unapređivanju.

4.

Uvod doktorske disertacije Ane D. Petković *SAD i raspad Jugoslavije. Američka diplomatija i balkanski konflikt 1989-1995.* (1-7) daje osnovna obaveštenja o temi i osnovnim pitanjima na koja se teza odnosi. Uvid u relevantnu istoriografiju i dostupne izvore je jasan i koncizan. Ponuđen je sumaran pregled sadržaja svake glave. Rad je podeljen, kako je najavljeno Uvodom i sadržajem, na četiri celine, koje će u nastavku biti podrobno ispitane.

Prva glava, „SAD, jugoslovenska federacija i kraj Hladnog rata“ (8-51) ispituje, u kontekstu osnovnog istraživanja, novo stanja u međunarodnim odnosima nastalo u toku procesa pada komunizma u istočnoj Evropi, i na počecima globalne dominacije SAD. Američka spoljna politika morala se ubrzano prilagođavati novim izazovima na kojima su se zasnivali stabilnost i bezbednost poretka koji je najavio kraj Hladnog rata (ujedinjenje Nemačke, raspad SSSR-a formiranje EU, tranzicija istočnoevropskih država). Postavilo se i pitanje nove uloge NATO-a u okolnostima nestanka bipolarnog sveta. Raspad Jugoslavije se razmatrao u svom istorijskom okviru koji je smešten u kontekst odnosa sa SAD tokom Hladnog rata, od promena američke spoljne politike koje su nastupile tokom Reganove administracije. Kraj Hladnog rata korenito je izmenio prioritete američke spoljne politike. U senci pada komunizma i dezintegracije Sovjetskog Saveza, Jugoslavija se najednom našla na marginama američkih interesa i interesovanja. Jugoslovenska dezintegracija je postala jedan od odjeka sovjetske dezintegracije, koju su SAD pažljivo pratile pre svega zabrinute mogućim posledicama političkih prevrata, institucionalnog vakuuma i bezbednosnih pretnji. Dezintegracija Jugoslavije odvijala se suprotno logici evropskog ujedinjenja, naročito svojim nasilnim karakterom i isticanjem etničkih, verskih ili rasnih prioriteta.

Druga glava, „Secesija Slovenije i Hrvatske“ (52-89), otvara važna pitanja koja su doprinela promeni odnosa SAD prema tokovima i karakteru jugoslovenske krize. SAD su se tokom 1990. i 1991. držale svojih prioriteta – Kuvajt i Irak, raspad SSSR-a, promene u istočnoj Evropi-, dok je Jugoslavija u međuvremenu izgubila svoj strateški značaj. Uzdržane pred secesijom Slovenije i Hrvatske, i do kraja opredeljene u smislu opstanka jugoslovenske federacije, SAD su

jugoslovensko pitanje prepustile svojim evropskim partnerima koji su, opet, bili zauzeti procesom političke transformacije Evropske zajednice u Evropsku uniju, dok su evropski prioriteti bili vezani i za stanje u istočnoj Evropi i proces ujedinjenja Nemačke. Priznanje Slovenije i Hrvatske, važno političko i pravno pitanje, smešteno je u ovom radu upravo u kontekst partnerstva SAD i evropskih činilaca, i dok je trajala kontroverza oko pitanja priznanja, i nakon priznanja nezavisnosti.

Treća glava, „Bosna i Hercegovina – osamostaljenje, međunarodno priznanje, rat“ (90-131), posvećena je diplomatskim mehanizmima pokrenutim odlukom SAD da u aprilu 1992. priznaju nezavisnost BiH. Jugoslovenska kriza dospela je među američke prioritete samom žestinom oružanih obračuna u BiH, i nametanjem teme u predsedničkoj kampanji u kojoj je demokratski kandidat Bil Klinton zahtevao angažovaniji odnos američke administracije. Rat u BiH je izazvao i rasprave oko formulisanja nove misije NATO-a i budućnosti američkih vojnog prisustva u Evropi. Dugo trajanje rata u BiH pripisuje se okolnostima u kojima je novi predsednik Klinton u toku prvog mandata bio posvećen otvorenim pitanjima američkog društva i ekonomije, mada se zalagao u prilog aktivnijem angažovanju u jugoslovenskoj krizi, dok se EU suočavala s nedostatkom kapaciteta da, na svojim počecima, pruži doprinos mirovnom angažovanju, a vlast u Moskvi i dalje bila nestabilna, opterećena tranzicionim izazovima, a u međunarodnim odnosima nedovoljno ubedljivo pozicionirana.

Četvrta glava, „Američka intervencija i Dejtonski sporazum“ (132-174), ispituje diplomatske mehanizme američke administracije koji su vodili okončanju rata u BiH, naročito pod pritiskom medija, javnosti, lobističkih grupa i evropskih partnera. Američkom angažovanju naročito su doprineli opsada Sarajeva, zločini u Srebrenici i ostalim zaštićenim zonama UN, i nesposobnost UN i EU da doprinesu zaključenju mira. Angažovanje u BiH postalo je jedna od potvrda novog američkog globalnog liderstva. NATO se počeo angažovati izvan sfere država članica, ispunjavajući institucionalnu prazninu koju je za sobom ostavljalo prisustvo UN. Dejtonski sporazum koji je istovremeno ozvaničio opstanak celovite BiH a faktički značio njenu podelu, tumačio se kao diplomatski uspeh svih zainteresovanih uključenih strana, naročito SAD.

Zaključak (175-187) iscrpno rezimira prvu etapu raspada Jugoslavije u kontekstu međunarodnih odnosa obeleženih počecima globalne dominacije SAD. Autorka smatra da je od prvorazredne važnosti činjenica da je dezintegracija Jugoslavije koincidirala s pojavom nove konjunktura u međunarodnim odnosima nakon nestanka Hladnog rata i pada komunizma. Ustaljena američka politika prema Jugoslaviji, uslovljena hladnoratovskom paradigmom, već se sredinom osamdesetih, kako je ukazano, menjala u skladu s promenama u SSSR-u i istočnoj Evropi. Nestale su, u svega nekoliko godina, okolnosti u kojima je Jugoslavija ne samo uživala američku podršku, nego i bila važan činilac hladnoratovske ravnoteže u svom delu sveta, o čemu su SAD veoma vodile računa. Jugoslovenska kriza se odvijala u institucionalnom i bezbednosnom

vakuumu evropskog prostora koji se na Zapadu integrisao, a na Istoku ulazio u fazu tranzicije, u slučaju SSSR-a i dezintegracije. Autorka zaključuje da su SAD isprva potcenjivale destruktivne snage, pre svega nacionalizme i federalnu jugoslovensku vojsku. Umesto razvoja ljudskih prava i društveno-ekonomske tranzicije, Jugoslavija je postala bezbednosni izazov. Jugoslovenske institucije su se tokom osamdesetih opasno urušavale, u međunarodnom poretku koji se ubrzano menjao tako da su se događaji u neposrednoj budućnosti teško mogli predvideti, kako je autorka napomenula. Jugoslovenska kriza ostala je u senci istočne Evrope, i nije bilo istorijskih presedana koji bi pomogli američkoj administraciji da stvarnosti prilagođava svoj početni stav o potrebi očuvanja jugoslovenske federacije. Bušova administracija je kasnila na događajima, mada su oni podsećali na domino efekat koji se u šezdesetim odnosio na Jugoistočnu Aziju. Finansijska pomoć poslednjem federalnom premijeru izostala je usled pretpostavki da se kriza ne može prevazići ekonomskim reformama. SAD su kasnile i zbog svog insistiranja na posvećenosti helsinškim principima, dok je Jugoslaviju gutala stihija nasilja. Početkom 1992. SAD su korenito promenile svoj pristup jugoslovenskoj krizi aktivno lobirajući kod evropskih saveznika u korist priznanja nezavisnosti i celovitosti BiH, o čemu je autorka iznela detaljnu analizu. Pažljivo su ispitani svi važni aspekti spoljne politike prve administracije predsednika Klinton, koja se, u slučaju jugoslovenske krize, zasnivala na zalaganju za širenje NATO-a na istočnu Evropu i jačanje partnerstva s Rusijom. Nova vojno-diplomatska strategija za BiH predviđala je aktivno angažovanje SAD, isprva u uspostavljanju vojne ranoteže, a potom i na posredovanju i raganju za mirovnim rešenjem koje je moralo da uzme u obzir etničkim čišćenjem narušen kredibilitet UN. Poseban osvrt u Zaključku je, opravdano, posvećen ulozi Ričarda Holbruka, i razlikama u pristupu jugoslovenskoj krizi između SAD i njihovih evropskih saveznika. Ostavljena je i pretpostavka da je Dejtonski sporazum bio samo delimičan uspeh američke administracije koja je zaustavio rat u BiH, ali ne i procese političke i društvene dezintegracije, niti oružane obračune na prostoru bivše Jugoslavije.

Pregled Izvora i literature (188-198) pruža uvod u izvorne dokumente američkog Saveta za nacionalnu bezbednost, obaveštajnih službi, Kongresa, Bele kuće i Stejt departmana, kao i UN i evropskih institucija. Spisak literature mogao je da ponudi veći broj relevantnih naslova, i da isključi one navedene studije koje nisu od prvorazredne naučne i izvorne vrednosti. Slično važi za spisak članaka u časopisima i dnevnim novinama.

5.

Doktorska disertacija Ane D. Petković *SAD i raspad Jugoslavije. Američka diplomatija i balkanski konflikt 1989-1995.* u svemu odgovara odobrenoj prijavi teme disertacije. Disertacija je originalan i samostalan naučni rad zasnovan na ispitivanju obimne izvorne građe koja je autorki bila na raspolaganju, uključujući objavljene analize, narative i druga svedočenja. Smatramo da

sadržaj, koncepcija, struktura i naučna vrednost rada odgovaraju svim visokim naučnim standardima, i da su se stekli uslovi za njenu javnu odbranu.

6.

Doktorska disertacija Ane D. Petković *SAD i raspad Jugoslavije. Američka diplomatija i balkanski konflikt 1989-1995.* važan je doprinos srpskoj i, eventualno, svetskoj nauci. Zahvaljujući vremenskoj distanci koja je već nastupila od vremena i događaja koji se ispituju, mnogi od aktera događaja više nisu aktivni ili nisu živi, autorka je iskoristila povoljan trenutak da u potpunosti obesmisli nenaučne spekulacije, teorije zavera ili publicističke manipulacije. Autorka se držala činjenica i u svetskoj nauci prihvaćenih opštih interpretacija procesa s kraja osamdesetih i početka devedesetih, čije kontroverze već ustupaju mesto verodostojnim i solidnim studijama kakva je i ova doktorska disertacija. Spoljna politika SAD i tokovi jugoslovenske dezintegracije ispitani su hladnokrvno, do jedne objektivnosti koja gotovo da je lišena svake pristrasnosti ili emocije. U tom smislu ovaj rad je dragocen iskorak za srpsku i postjugoslovenske istoriografije. Retki su ovakvi primeri, da se materija, još uvek u stanju usijanja kad su u pitanju ovdašnje perspektive, ispituje takvom superiornošću zansovanom i na racionalnom metodu i na odličnom poznavanju događaja, ali i mehanizama savremene diplomatije.

U Beogradu, 25. oktobra 2013.

Prof. dr Dubravka Stojanović,

Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu

Prof. dr Slobodan Marković,

Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu

Prof. dr Nikola Samardžić,

Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu

